

انجمن مطالعات برنامه درسی ایران

دانشنامه ایرانی برنامه درسی

(دائرة المعارف)

- صاحب امتیاز: انجمن مطالعات برنامه درسی ایران و سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش

- با حمایت معنوی: پژوهشکده دانشنامه نگاری پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

- مدیر علمی و اجرایی: دکتر ابراهیم طلائی

- شورای علمی و سیاستگذاری دانشنامه (از زمان تأسیس تاکنون):

دکتر محمود مهر محمدی، دکتر کوروش فتحی واجارگاه، دکتر علیرضا کیامنش، دکتر نادر سلسبیلی، دکتر زهرا گویا، دکتر نعمتاله موسی پور، دکتر حسن ملکی، دکتر عباس صدری، دکتر محمد عطاران، دکتر مجید علی عسگری، دکتر علیرضا عصاره، دکتر مسعود فراستخواه، دکتر جواد قندیلی، دکتر مصطفی قادری، دکتر محمد جوادی پور، دکتر کامبیز پوشنه، دکتر پروین صمدی، دکتر زهرا بازرگان، دکتر نرگس کشتی آرای، دکتر زهرا نیکنام، دکتر علی حسینی خواه، دکتر علیرضا صادقی، دکتر سعید صفایی موحد.

- کارشناس دبیرخانه دانشنامه: مژگان منیری

محور: ۱۲- برنامه درسی سطوح تحصیلی

سرگروه محور: دکتر مرضیه دهقانی

عنوان مدخل: ۱۲-۲-۳-۳- توصیف برنامه درسی شاخه فنی و حرفه‌ای در جهان همراه با سیر تحول و چالش‌ها

نویسنده: دکتر مریم بنی عامریان

دانشگاه/سازمان: دانش آموخته دکتری دانشگاه تهران

ایمیل: m.ameryan@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۶/۲۱

تاریخ پذیرش و انتشار: ۱۳۹۹/۹/۱۷

شیوه ارجاع دهی: بنی عامریان، مریم (۱۳۹۹). توصیف برنامه درسی شاخه فنی و حرفه‌ای در جهان همراه با سیر تحول و چالش‌ها، دانشنامه

ایرانی برنامه درسی، انتشار برخط.

راه ارتباطی

تهران - خ ایرانشهر شمالی - کوچه خسرو - پلاک ۶ - طبقه پنجم - کد پستی ۱۵۸۴۶۳۵۷۱

رایانامه: daneshnamehicsa@yahoo.com و سایت: www.daneshnamehicsa.ir تلفن دبیرخانه: ۰۲۱-۸۸۸۱۲۸۶۸ داخلی ۲۴۳

توصیف برنامه‌درسی آموزش فنی و حرفه‌ای در جهان همراه با سیر تحول و چالش‌ها

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۶/۲۱

تاریخ پذیرش و انتشار: ۱۳۹۹/۹/۱۷

مریم بنی عامریان^۱

برنامه درسی فنی و حرفه‌ای، مجموعه‌ای کامل از تجربه‌های یادگیری از جمله کارگاه آموزشی، کلاس درس، تجربه‌ها و راهنمایی‌های آموزشی است و دستیابی به مجموعه‌ای از صلاحیت‌های مورد نیاز را دنبال می‌کند که شامل مجموعه‌ای از استانداردهای صلاحیت ملی و نیازهای بازار کار باشد (راهنمای تدوین برنامه‌درسی فنی و حرفه‌ای^۲، ۲۰۱۸). به لحاظ ویژگی‌های منحصر به فرد برنامه‌درسی در آموزش فنی و حرفه‌ای (از جمله؛ داده‌محوری، پویایی و شفافیت، نتایج منسجم، واقع‌گرایی، یادگیرنده محوری، دارای ارزشیابی هوشیارانه و آینده‌محوری (فینچ و کرانکيلتن^۳ (۱۹۹۹)) و نقش مهم این آموزش‌ها در توسعه همه جانبه جوامع، در کشورهای مختلف رویکردهای متنوعی در این برنامه‌ها مورد توجه قرار گرفته است.

- انواع برنامه درسی فنی و حرفه‌ای در جهان

- برنامه درسی مبتنی بر شایستگی:

برنامه درسی مبتنی بر شایستگی، طراحی موقعیت‌های یادگیری بر اساس فعالیت‌های یادگیری ساخت‌یافته است که یادگیرندگان بتوانند با استفاده از راهبردهای متنوع یاددهی - یادگیری در مسیر یادگیری به تدریج شایستگی‌های از پیش تعیین شده را کسب کنند (آزاد، ۱۳۹۶).

از جمله کشورهایی که برنامه‌درسی مبتنی بر شایستگی را در آموزش فنی و حرفه‌ای به کار می‌برد استرالیا است. برنامه‌های درسی شاخه فنی و حرفه‌ای در این کشور بر اساس استانداردهای شایستگی و چارچوب صلاحیت‌های این کشور طراحی و اجرا می‌گردد و آموزش فنی و حرفه‌ای از سطح متوسطه می‌تواند آغاز شود ولی به طور معمول به عنوان گزینه‌ای برای پس از مدرسه برای بزرگسالان در نظر گرفته می‌شود.

- برنامه‌درسی مبتنی بر محیط کار:

در برنامه‌درسی مبتنی بر محیط کار فرایند های یاددهی - یادگیری مستقیماً در محیط‌های کاری صورت می‌پذیرد و مربی و یادگیرنده هر دو در محیط واقعی کار، فعالیت‌های یاددهی - یادگیری را انجام می‌دهند. این رویکرد در آموزش فنی و حرفه‌ای بر محیط و شرایط واقعی متمرکز است و یادگیرنده را با چالش‌ها و مسائل کاری از نزدیک آشنا می‌کند. آموزش فنی و حرفه‌ای کشور سوئد آموزش فنی و حرفه‌ای در دوره دبیرستان به این شکل است که بعد از ۹ سال آموزش اجباری، دانش‌آموزان می‌توانند وارد دبیرستان شوند که دارای دو شاخه عمومی و فنی و حرفه‌ای است. هر دو شاخه در یک مدرسه ارائه می‌شوند که شاخه آموزش فنی و حرفه‌ای آن اساساً از طریق دو نوع برنامه انجام می‌شود:

الف) دوره‌های فنی و حرفه‌ای؛

^۱. دکتری برنامه ریزی درسی دانشگاه تهران

^۲. Guidelines for TVET Curriculum Development

^۳ -Finch, C. R., & Crunkilton, J. R

ب) برنامه‌های مقدماتی برای آموزش در سطوح بالاتر.

- برنامه درسی دوآل (دوگانه: پودمانی):

در این رویکرد تجارب یادگیری به گونه ای طراحی می شود که در محیط یادگیری در مدرسه و محیط کار انجام پذیرد. هدف این رویکرد، ایجاد کیفیت‌های مهارتی منطبق بر قانون آموزش حرفه‌ای و جهت گیری شغلی فرایند آموزش است (صالحی و همکاران ۲۰۱۵، هاچلندر و همکاران^۱ (۱۹۹۲)؛ انوری و همکاران، ۱۳۸۳). هدف آموزش در سیستم دوگانه این است که آموزش‌های پایه مربوط به شغل، توانایی‌ها و صلاحیت‌هایی را که برای اجرای فعالیت‌های حرفه‌ای در دنیای دائماً در حال تغییر، مورد نیاز است، در یک دوره آموزشی مدون ارائه کند (ایلدریم و سیمسک^۲، ۲۰۱۰).

آلمان کشوری شناخته شده در به کارگیری این رویکرد در برنامه‌های درسی فنی و حرفه‌ای است. در کشور آلمان شاخه فنی و حرفه‌ای در دوره متوسطه به شکل یادگیری از طریق عمل (آموزش دوگانه) و مدارس جوار کارخانه مورد استقبال بیشتری است. به این صورت که دانش آموزان همزمان با آموزش در هنرستان در یکی از بنگاه‌های تولیدی و اقتصادی نیز تحت آموزش و کارآموزی قرار می گیرند.

- برنامه درسی مبتنی بر یادگیری کارمحور:

یادگیری کارمحور، رویکردی است که توسط پروفیسور رینالد ریوانز در انگلستان در دهه ۱۹۶۰ آغاز شد و در سراسر جهان گسترش یافت. این روش احتمالات اصلاح شده‌ای برای پیشرفت فردی و حرفه‌ای فرد تأمین می کند و می تواند به بهبود سازندگی اقتصادی کمک کرده و باعث توسعه‌ی اقتصادی گردد. اشتاین به عنوان یکی از صاحب نظران حوزه فنی و حرفه‌ای، خاطر نشان می کند که کارگر ماهر که در آینده تنها می تواند قدرت فیزیکی خود را ارائه دهد، مقتضیات جهان مدرن کار را برآورده نمی سازد، چرا که ماشین‌ها بسیاری از اعمال او را در دست می گیرند (اشتاین ۱۹۶۵، ص ۱۱). در این رویکرد، عمل به عنوان یک رفتار هدفمند درک می شود و از دیگر کنش‌های انسانی برحسب درجه آگاهی و هدفمندی متمایز می شود.

در برنامه درسی فنی و حرفه ای آمریکا، هدف آموزش درباره کار و برای کار و آموزش به واسطه کار است. علاوه بر این، هر ایالتی بر مبنای نیاز بازار کار اهداف خاص خود را دارد. اهداف راهبردی در برنامه های درسی فنی و حرفه‌ای به این صورت تعریف شده اند: افزایش دسترسی و تسهیل ورود به کالج، آموزش نیروی کار، ارتقای کیفیت به واسطه تقویت آموزشگاه‌ها و افزایش نرخ فارغ التحصیلی و نرخ استخدام در جاهایی که نیاز به مهارت‌های بالا وجود دارد.

- برنامه درسی تلفیقی :

برنامه‌های درسی فنی و حرفه‌ای با رویکرد تلفیقی به دنبال حل مسائل محیط‌های واقعی و چالش برانگیز کاری با رویکرد جمعی و اجتماعی است.

الگوهای تعاملی به عنوان جایگزین مناسبی برای رفع تنش های مرتبط با محیط کار و پیچیدگی شیوه های اجتماعی مرتبط با یادگیری در محل کار، تأکید می شود شناسایی و توصیف می شود (لورنت فیللیتاز^۳ ۲۰۱۱). رویکرد تلفیقی در برنامه‌های درسی فنی و حرفه ای امروزه در بسیاری از کشورها مورد استقبال قرار گرفته است.

¹ Hoachlander etal

² Yildirim & Simsek

³ Laurent Filliettaz

در کشور فنلاند، آموزش فنی و حرفه‌ای در سطوح دبیرستان آغاز می‌شود که بیش از ۴۰ درصد افراد واجد شرایط بعد از پایان دوره های پایه بلافاصله آن را شروع می‌کنند. آموزش فنی و حرفه‌ای به صورت‌های متفاوتی ارائه می‌شود؛ همچون برنامه‌های مدرسه محور، آموزش‌های کارآموزی، آموزش‌های صنعتی، آموزش‌های خاص فنی و حرفه‌ای و صلاحیت‌های مبتنی بر مهارت. برای مثال، برنامه‌های مدرسه محور و آموزش کارآموزی شامل برنامه‌های دوره دبیرستان و آموزش‌های سطوح بالاتر هستند. برنامه‌های مدرسه محور حدود سه سال به طول می‌انجامد و در هر برنامه نیم سال به آموزش کارگاهی و فعالیت عملی اختصاص دارد. براساس قوانین این کشور برنامه‌های درسی در مدارس متوسطه باید تلفیقی باشد و برای هر کسی بدون توجه به محدودیت‌های مکانی در دسترس باشد.

رویکرد فناورانه در برنامه درسی فنی و حرفه ای

رشد سریع فناوری تمام نظام های آموزشی در جهان را تحت تاثیر قرار داده است و به تبع آن برنامه‌های درسی نیز از این موضوع متاثر شده اند.

برای چرایی استفاده از فناوری‌های نوین در آموزش فنی و حرفه‌ای دلایل بسیاری وجود دارد از جمله:

۱- انگیزه اقتصادی؛ ۲- بهبود پایه فنی؛ ۳- امکان انجام دادن کار خلاق در صنعت؛ ۴- استفاده بهتر از امکانات؛ ۵- پایه دانش بهتر؛ ۶- تولیدات تجاری بهتر؛ ۷- انتخاب بهترین شیوه برای انجام کار (خلاق، ۱۳۸۱).

برنامه‌های درسی فنی و حرفه‌ای به طور کلی در مواجهه با رشد فناوری و به ویژه استفاده روز افزون از فضای مجازی با دو کارکرد مواجهه اند:

- نقش فناوری در طراحی و اجرای برنامه‌درسی فناورانه در آموزش فنی و حرفه ای که در آن برنامه‌های درسی با بهره گیری از امکانات فناوری و فضای مجازی روش‌های آموزش و فعالیت های یاددهی - یادگیری فناورانه را در طراحی و اجرا مورد استفاده قرار می دهند. از جمله این بهره گیری، طراحی کارگاه ها و آزمایشگاه های مجازی، شبیه سازی فضای واقعی محیط کار در فضای مجازی و استفاده از بازی های جدی در فعالیت های یاددهی - یادگیری می باشد.
- نقش برنامه‌های درسی فنی و حرفه‌ای در رشد فناوری که در آن باید برنامه‌های درسی فنی و حرفه ای طوری طراحی شوند که حاصل آن به تربیت نیروی انسانی موثر در رشد بیشتر فناوری- های نوین در صنعت و بازکار شود و این موضوع می طلبد تا برنامه‌های درسی با تلفیق دروس عملی و ساختار دانشی علوم مبتنی بر دانش فناوری، زمینه ساز این رشد باشند. در برنامه درسی فعلی بسیاری از کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه، در جهان بهره گیری از فناوری‌های نوین و فضای مجازی نقش پررنگی دارد. محیط‌های یادگیری مجازی، برنامه‌های آموزشی مبتنی بر وب و بازی‌های رایانه‌ای جدی در حوزه فنی و حرفه ای بیش از پیش مورد توجه و استفاده قرار گرفته است (بندنارکزیک^۱، ۲۰۱۲)

تاریخچه

قبل از انقلاب صنعتی، مدارس اروپا هیچگونه نقشی در ارائه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای نداشتند. تا آن زمان آموزش‌های فنی و حرفه‌ای صرفاً به صورت انتقال مهارت از پدر به پسر و یا از استاد به شاگرد انجام می‌گرفت. انقلاب صنعتی که توسعه صنایع و

¹ Bednarczyk

کارخانه‌ها، با به کارگیری ماشین‌های صنعتی را به دنبال داشت موجب ایجاد مشاغل و تخصص‌های جدید شد. فراگیری مهارت‌های مربوط به این مشاغل از طریق نظام استاد – شاگردی در آن شرایط و کارگاه‌های کوچک مقدور نبود، بنابراین شیوه انتقال مهارت از طریق آموزش و پرورش رایج گردید. تجلی این فکر، اروپائیان را واداشت تا در برنامه‌های درسی مدارس خود تجدید نظر نمایند و طولی نکشید که آموزش‌های حرفه‌ای به مراکز و مدارس آموزشی راه یافت، به طوری که در اواسط سده نوزدهم، آموزش حرفه‌ای در اروپا کاملاً رواج پیدا کرده بود. (مرجانی، ۱۳۷۳).

پس از انقلاب صنعتی با پیچیده شدن تخصص‌ها، حرفه‌آموزی که از روزگاران کهن جزو وظایف اصناف و خانواده‌ها بود و در کارگاه‌ها و کارخانه‌های کوچک صورت می‌گرفت به مدارس واگذار شد و به تدریج با ایجاد گسترش مدارس فنی و حرفه‌ای، آموزش و پرورش در خدمت صنعت و اقتصاد جوامع درآمد.

از مدارس صنعتی آلمان و انگلستان که در ربع آخر سده هجدهم در اروپا توسعه یافت به عنوان نخستین مدارس حرفه‌ای می‌توان نام برد.

تحولات گسترده و سریع در علوم و تکنولوژی و نقش آموزش فنی و حرفه‌ای در تربیت نیروی انسانی مورد نیاز جوامع در کشورهای مختلف موجب شد که در سال ۱۹۸۷ میلادی مرکز جهانی علمی و فنی و فرهنگی (یونسکو) اقدام به تشکیل کنگره‌ای در مورد آموزش فنی و حرفه‌ای نماید.

تربیت نیروی انسانی مورد نیاز جوامع، به شکل آموزش‌های فنی و حرفه‌ای از اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم مورد توجه بسیاری از کشورهای جهان قرار گرفت. در پی پیشرفت‌های علمی و صنعتی پس از جنگ جهانی دوم، آموزش‌ها به طور بی‌سابقه‌ای گسترش یافت. تا آنجا که توسعه‌ی برنامه‌های آموزش فنی و حرفه‌ای، از اهداف ملی بیشتر کشورها قرار گرفت و امروزه یکی از شاخص‌های موفقیت هر کشوری، توسعه آن در سه بخش صنعت، کشاورزی و خدمات محسوب می‌شود و این سه بخش نیازمند تربیت نیروی انسانی ماهر و کارآمد در زمینه‌های فنی و حرفه‌ای متناسب با بازار کار است (نوییدی و همکاران، ۱۳۸۳).

سیر تحول:

به طور کلی برنامه‌های درسی فنی و حرفه‌ای در سطح متوسطه، هدف‌های بی‌شماری دارد که شامل آموزش مهارت‌های محدود برای تربیت افرادی با مهارت‌های شغلی، برای کار در شغل خاص یا دسته‌ای از شغل‌ها، تا بالا بردن سطح آموزش عمومی است. برنامه‌های درسی فنی و حرفه‌ای تا قبل از قرن بیستم، فقط یادگیری مهارت‌های خاص را هدف خود می‌دانستند و رویکرد رفتارگرایانه در آموزش تاثیر زیادی در برنامه‌های درسی این دوره داشت، در روش‌های آموزش از شیوه‌های سنتی حافظه محور استفاده می‌کردند و روش‌های ارزشیابی مبتنی بر تغییر رفتار را مد نظر داشتند که از آن به رویکرد حرفه‌گرایی سنتی یاد می‌شود. حرفه‌گرایی سنتی با محور قرار دادن حرفه در تعلیم و تربیت، نظام آموزشی را جریانی میداند که محصول آن باید افرادی باشند که مهارت خاصی را کسب کرده‌اند، بر مبنای این رویکرد، تا آن زمان وظیفه آموزش و پرورش در هر جامعه‌ای انتقال دانش سازمان یافته و نظام ارزشی آن جامعه به نسل‌های بعدی بود (نوییدی و خلاق، ۱۳۹۳).

تحولات اقتصادی، اجتماعی و سیاسی قرن بیستم با تغییراتی در سیر تعلیم و تربیت همراه شد. با پیچیده شدن شرایط جوامع، صنایع و بازارهای جهانی نیاز به تغییر رویکرد را به سمت پرورش نیروی انسانی به عنوان یادگیرنده مادام‌العمر احساس کردند، به طوریکه

اهداف برنامه‌درسی به سمت آموزش شایستگی‌های عمومی و شغلی تمایل پیدا کرد، این رویکرد که رویکرد حرفه‌گرایی جدید نامیده شده است، منجر به تغییراتی در برخی از نظام‌های آموزشی جهان و در نتیجه تغییر رویکرد برنامه‌های درسی شد. حرفه‌گرایی جدید که نخستین بار در ایالات متحده آمریکا و سپس در دیگر کشورها مورد توجه قرار گرفت، مبنای رویکرد فلسفی عملگرایی و کل‌گرایی را به جای رفتارگرایی داشت. این رویکرد نگرش جدیدی را نسبت به تربیت حرفه‌ای ایجاد کرد که بر اساس آن آماده‌سازی فراگیران برای یک شغل خاص، به رویکرد آماده‌سازی برای مشاغل عام و دانش محور تغییر یافت (نویدی و خلاقی، ۱۳۹۳). بر اساس این رویکرد در برنامه‌های درسی، باید محتوای نظری سنتی حاوی دروس عملی و با دروس نظری تلفیق گردد و برنامه‌درسی به صورت تلفیقی طراحی و اجرا شود.

بر همین اساس روش‌های آموزش سنتی، با روش‌های نوین آموزشی چون حل مسئله، کاوشگری و مبتنی بر فناوری و شیوه‌های مشارکتی جایگزین گردید و اساس محتواهای برنامه‌درسی نیز با تغییرات اساسی مواجه شده به این ترتیب که از موضوع محوری و آموزش‌های مهارتی صرف به سمت محتوای علمی و مبتنی بر فناوری و در نهایت محتواهای تلفیقی تغییر مسیر داد. حرفه‌گرایی جدید بر سه برنامه‌درسی اساسی تاکید می‌کند:

- تبیین برنامه‌های متوسطه و بعد از آن
- برقراری ارتباط نظام مند میان مدرسه و دنیای کار
- تلفیق آموزش‌های نظری و فنی و حرفه‌ای (نویدی و خلاقی، ۱۳۹۳).

در همایش بین‌المللی سال ۲۰۰۴ یونسکو، بر آماده‌سازی دانش‌آموزان برای دنیای کار تاکید شد و رویکرد کل‌نگر در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای مطرح شد. این رویکرد، در واقع بر توسعه‌ی کل‌نگرانه‌ی قوای ذهنی و ظرفیت‌های فردی به صورت فرد انسانی و عضو جامعه تمرکز دارد. (خلاقی، ۱۳۸۲، ص ۱۰)

در رویکرد کل‌نگر و تلفیقی، آموزش فنی و حرفه‌ای باید به صورت بخشی از نظام یادگیری مادام‌العمر منطبق بر نیازهای خاص هر کشور و در جهت توسعه‌ی جهانی فناوری ایجاد شود. این سیستم باید به منظور رفع موانع بین سطوح و حوزه‌های آموزش و دنیای کار و بین مدرسه و جامعه از طریق موارد زیر جهت‌گیری شود:

- تلفیق مناسب آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و آموزش عمومی در همه‌ی سطوح
- ایجاد ساختار آموزشی باز و انعطاف‌پذیر
- به حساب آوردن نیازهای فردی آموزشی، تحول مشاغل و حرفه‌ها، شناختن تجربه‌ی کاری به صورت بخشی از یادگیری (نویدی و خلاقی، ۱۳۹۳).

سیر تحول رویکرد‌های سازمان‌های بین‌المللی نسبت به آموزش‌های فنی و حرفه‌ای از مهارت‌آموزی صرف تا توسعه شایستگی‌های فردی با توجه به تغییر نیازها در تربیت نیروی انسانی و چرخش رویکرد جوامع از آموزش‌های مهارتی صرف تا ایجاد و تقویت شایستگی‌ها، در اسناد بین‌المللی، در جدول زیر خلاصه شده است:

جدول ۱-۱ تغییر رویکرد سازمان‌های بین‌المللی در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای

سال	عنوان سند	رویکرد
۱۹۴۸	بیانیه جهانی حقوق بشر	توجه به آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و اشتغال در مواد ۲۳-۲۶

۱۹۷۴	توصیه‌نامه بازنگری شده در مورد آموزش فنی و حرفه‌ای	نقش آموزش فنی و حرفه‌ای در صلح و دوستی بین کشورها
۱۹۷۸	توصیه‌نامه اولین کنگره توسعه و بهبود آموزش فنی و حرفه‌ای	مشارکت آموزش فنی و حرفه‌ای در مردم سالاری شدن آموزش و پیشرفت اجتماعی
۱۹۸۹	کنوانسیون آموزش فنی و حرفه‌ای	ارتقاء توسعه آموزش فنی و حرفه‌ای
۱۹۹۹	توصیه‌نامه دومین کنگره آموزش و تربیت فنی و حرفه‌ای	تهیه چشم اندازی برای قرن بیست و یکم
۲۰۰۲	توصیه‌نامه مشترک سازمان جهانی کار و یونسکو	احیای همکاری‌های بین المللی و ارتقا آموزش فنی و حرفه‌ای
۲۰۰۴	نظرات خبرگان بین المللی یونسکو برای توسعه پایدار	یادگیری برای کار، شهروندی و پایدار پذیری
۲۰۰۶	توسعه‌نامه ۱۹۵، توسعه منابع انسانی	آموزش، مهارت آموزی و یادگیری مادام‌العمر
۲۰۱۲	توصیه‌نامه سومین کنگره آموزش و تربیت فنی و حرفه‌ای	ساختن مهارت‌ها برای کار و زندگی
۲۰۱۵	توصیه‌نامه یونسکو	توانمندسازی برای توسعه پایدار

دلیل چرایی چرخش رویکرد جوامع از آموزش فنی و حرفه‌ای برای یادگیری یک مهارت یدی صرف تا یادگیری شایستگی‌های عمومی و تربیت نیروی انسانی متناسب با بازار جهانی را می‌توان پیچیدگی روز افزون مشاغل، سرعت رشد تکنولوژی و ورود فناوری‌های جدید و فضای مجازی به جوامع و همچنین تغییر رویکردهای فلسفی (از رویکردهای فلسفی تاثیرگذار در برنامه درسی فنی- و حرفه‌ای در طول زمان، رفتارگرایی تا تجربه‌گرایی و نهایتاً ساختن‌گرایی را می‌توان اشاره نمود) در این نوع آموزش‌ها دانست که سبب تغییر در برنامه‌درسی از اهداف تا شیوه‌های ارزشیابی گردید.

چالش‌ها برنامه درسی فنی و حرفه‌ای

برنامه‌های درسی فنی و حرفه‌ای به لحاظ ویژگی‌های خاص آن، همواره در طول زمان با چالش‌های بسیاری روبرو بوده‌اند:

- یکی از عمده چالش‌های برنامه درسی فنی و حرفه‌ای با توجه به ماهیت آن، میزان کارایی و تناسب آنها با نیازهای بازار کاری است که شتابان به سوی جلو حرکت می‌کند و پیچیدگی‌های روزافزونی را تجربه می‌کند.
- در آموزش فنی و حرفه‌ای محیط یادگیری و فراهم سازی محیط مناسب یادگیری از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است که برنامه‌های درسی این حوزه را با چالش مواجه می‌سازد (کنت کینگ^۱، ۲۰۱۱).
- رشد سریع فناوری و نقش آن در صنعت و نیاز به روزرسانی برنامه‌های درسی همگام با این رشد، از جمله دیگر چالش‌های برنامه درسی فنی و حرفه‌ای است (ووکس، یی^۲، ۲۰۱۸).
- عدم توجه برنامه‌های درسی فنی و حرفه‌ای به موضوعات مهم جهانی مانند محیط زیست، ارزش آفرینی و توسعه پایدار (مجمومدار^۳، ۲۰۰۹).

¹. Kenneth King

². WuX., YeY

³. Majumdar,sh

-آموزش های فنی و حرفه ای به دلیل ویژگی های خاص آن هزینه بر و جزء آموزش های گران محسوب می گردد و این موضوع یکی از چالش هایی است که به خصوص در کشورهای توسعه نیافته و در حال توسعه در طراحی و اجرای برنامه های درسی فنی و حرفه ای به روز در آن با چالش مواجه اند (کامائو^۱، ۲۰۱۳، بنی عامریان، ۱۳۹۷).

-فراگیر شدن آموزش عالی با گذشت زمان و به موازات پیشرفت تکنولوژی و میل گرایش جوانان برای ورود به دانشگاه برنامه های درسی دوره متوسطه مدارس فنی و حرفه ای را هم دستخوش تغییر کرده و واقعیت آماده سازی افراد برای اشتغال در مشاغل خاص یا حوزه حرفه ای معین و ایفای نقش مهارت آموزی مدارس متوسطه را به چالش کشیده است (کنت کینگ^۲، ۲۰۱۱، نویدی و خلاقی، ۱۳۹۳).

منابع:

- آزاد، ابراهیم (۱۳۹۶). آموزش بر اساس شایستگی. ویژه نامه رشد آموزش فنی و حرفه ای و کار دانش.
- انوری، زاهد؛ شهابادی، علی اکبر، عنایتی، چنگیز، خاتمی، عباس و امتیازجو، مرجان (۱۳۸۳). «معرفی و شناخت شاخه فنی و حرفه ای شهر تهران». سازمان آموزش و پرورش شهر تهران.
- بنی عامریان، مریم (۱۳۹۷). طراحی و اعتبار بخشی برنامه درسی مبتنی بر ارتقاء قصد کارآفرینی در آموزش عالی فنی و حرفه ای؛ رساله دکتری برنامه ریزی درسی، دانشگاه تهران.
- خلاقی، علی اصغر (۱۳۸۲). رویکردهای آموزش فنی و حرفه ای، تهران: وزارت آموزش و پرورش، فصلنامه رشد آموزش فنی و حرفه ای، دوره ۶، شماره ۲، تهران.
- خلاقی، علی اصغر (۱۳۸۱). بازشناسی آموزش فنی و حرفه ای در وزارت آموزش و پرورش. گزارش طرح پژوهشی پژوهشکده تعلیم و تربیت. تهران.
- مرجانی، بهناز (۱۳۷۳). سیر تکوینی آموزش فنی و حرفه ای در ایران. معاونت آموزش متوسطه فنی و حرفه ای. تهران.
- نویدی، احد؛ برزگر، محمود و اسماعیلی، محمد علی (۱۳۸۳). آموزش فنی و حرفه ای، پژوهشکده تعلیم و تربیت آموزش و پرورش، تهران.
- نیلی، جمال (۱۳۹۷). آموزش دوگانه فنی و حرفه ای در چهار کشور جهان، مجله رشد فنی و حرفه ای، تهران.
- نویدی، احد؛ خلاقی، علی اصغر (۱۳۹۳). آموزش فنی و حرفه ای در ایران، انتشارات مدرسه، تهران.

-Bünning, Frank & Schnarr, Alexander (2009) Forging Strategic Partnerships between Stakeholders in TVET - Implications for the Vietnamese Vocational Education and Training System, in: Kasipar, Chana ET AL, Linking Vocational Training with the Enterprises - Asian Perspectives, BONNA: InWent and UNESCO-UNEVOC, pp:11.

-Finch, C. R., & Crunkilton, J. R. (1999). Curriculum development in vocational and technical education. Planning, content, and implementation. Allyn and Bacon, 160 Gould Street, Needham Heights, MA 02494.

-Haq Mahbub & Haq Khadija (1998). Human Development in South Asia. Karachi: Oxford University Press.

-Henryk Bendnarczyk (2012). Continuing Vocational Education towards Innovative Future Technologies, Polish Journal of Continuing Education.

¹ Kamau, S.M

². Kenneth King

-Kamau,S.M.(2013).Challenges affecting the technical and vocational education training youth polytechnics in Kiambu County. International Journal of Social Sciences and Entrepreneurship, 1(5),679-687.

-Kenneth, King.(2011). Eight Proposals for a Strengthened Focus on Technical and Vocational Education and Training (TVET) in the Education for All (EFA) Agenda, Background paper prepared for the Education for All Global Monitoring Report. Paper commissioned for the EFA Global Monitoring Report 2012”For further information, please contact efareport@unesco.org.

-Majumdar,sh(2009). Major Challenges in Integrating Sustainable Development in TVET, International Expertise Meeting on Reorienting TVET Policy Towards Education for Sustainable Development Berlin, Germany.

-R. Maclean, D. Wilson (2009), International Handbook of Education for the Changing World of Work, DOI 10.1007/978-1-4020-5281-13, ©Springer Science+Business Media B.V.

-Salehi, K., Zeinabadi, H. R., & Kiamanesh, A. (2015). Developing economic and non-economic factors and indicators for outputs quality evaluation of vocational schools. JIVET 7th International Conference: Worcester College, Oxford, 6-8 July.

-Tappin, S. (2002). Senior International advisor, British council. The UK Vocational Education and Training System. Professional and competence. Brazil.

- UNESCO (2016). Technical and Vocational Education and Training, Available at: <http://www.UNESCO.org/education>.

-UNESCO (2015). General Conference, France Paris, November. <http://www.UNESCO.org/education>.

-VET Guidelines for TVET Curriculum Development ,Professional Services Division (PSD). (2018).. Department of Technical Education, Ministry of Labour and Human Resources Thimphu, Bhutan.

-Wu X., Ye Y. (2018) Curriculum of Technical and Vocational Education. In: Technical and Vocational Education in China. Springer, Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-13-0839-0_3.

- Yildirim, A. Simsek, H. (2010). A Qualitative Assessment of the Curriculum Development Process at Secondary Vocational Schools in Turkey, Journal of Career and Technical Education, 18 (1).